

Türkiye’de Sosyal Güvenlik Kurumu Bütçe Yapısı: Denge Oranları, Bileşim Göstergeleri ve Politika Değişimi (2011–2025)

Budget Structure of Türkiye’s Social Security Institution: Balance Ratios, Composition Indicators And Policy Change (2011–2025)

ÖZET

Bu çalışma, Türkiye’de Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) bütçesinin 2011–2025 dönemindeki mali performansını denge oranları ile gelir ve harcama göstergeleri üzerinden incelemektedir. Analizde, gelir tarafında SGK gelirlerinin toplam gelirler içindeki payı; harcama tarafında ise cari transferlerin toplam harcamalar içindeki payı kullanılarak yoğunlukları izlenmektedir. Mali performanstaki politika yönelimini görünür kılmak amacıyla dönem 2011–2017, 2018–2019 ve 2020–2025 alt dönemlerine ayrılmakta; bulgular hem basit ortalamalar hem de dönem toplamlarına dayalı ağırlıklı oranlar ile raporlandırılmıştır. Ağırlıklı dönem oranları esas alındığında, 2011–2017’de sınırlı düzeyde fazla, 2018–2019’da bütçe açığı ve 2020–2025’te belirgin biçimde güçlenen fazla verme politikasına geçiş saptanmaktadır. Gelir tarafında SGK payı dönemler arasında dalgalanmakta ve denge performansındaki bozulma ya da iyileşme ile paralel hareket etmektedir. Buna karşılık harcama göstergelerinin cari transferlerin payı tüm alt dönemlerde yaklaşık %99 bandında seyretmekte ve bu oranın hemen her dönem yüksek düzeylerde gerçekleştiğini ortaya koymaktadır. Bu çalışma, SGK bütçe dinamiklerini uzun dönemli bir perspektifte oran ve bileşim göstergeleriyle birlikte değerlendirerek transfer/finansman açığı tartışması ile mali sürdürülebilirlik yaklaşımı arasında gösterge temelli bir analitik bağ kurmaktadır. Böylece denge oranlarının göstergeler birlikte okunması, SGK’nın mali konumundaki kırılganlıkları ve iyileşmeleri ayırtırmaya imkân vermekte; politika değerlendirmesinde dönemsel toplamların ağırlıklandırılması, sonuçların karşılaştırılabilirliğini ve analitik tutarlılığını güçlendirmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Güvenlik Kurumu, Bütçe Dengesi, Mali Sürdürülebilirlik

ABSTRACT

This study examines the financial performance of the Social Security Institution (SGK) budget in Türkiye during the 2011–2025 period using balance ratios and income and expenditure indicators. The analysis tracks the intensity of SGK revenues as a percentage of total revenues and current transfers as a percentage of total expenditures. To highlight the policy orientation in financial performance, the period is divided into sub-periods: 2011–2017, 2018–2019, and 2020–2025. Findings are reported using both simple averages and weighted ratios based on period totals. Based on weighted period ratios, a limited surplus is observed in 2011–2017, a budget deficit in 2018–2019, and a shift to a significantly stronger surplus policy in 2020–2025. The SGK share in the income composition fluctuates between periods and moves in parallel with the deterioration or improvement in balance performance. In contrast, the share of current transfers in the expenditure composition hovers around 99% in all sub-periods, revealing that this ratio has remained at high levels in almost every period. This study establishes an indicator-based analytical link between the transfer/financing gap debate and the fiscal sustainability approach by evaluating the Social Security Institution's (SGK) budget dynamics from a long-term perspective, using ratio and composition indicators. Thus, reading the balance ratios together with composition indicators allows for the differentiation of vulnerabilities and improvements in the SGK's financial position; weighting the periodic totals in policy evaluation strengthens the comparability and analytical consistency of the results.

Keywords: Social Security Institution, Budget Balance, Fiscal Sustainability

GİRİŞ

Türkiye’de sosyal güvenlik sistemi, sosyal politika yükümlülüklerinin genişlemesiyle birlikte kamu maliyesiyle yüksek düzeyde etkileşim içinde olan stratejik bir alan olarak öne çıkmaktadır. Bu çerçevede Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) bütçesi, yalnızca kurum içi gelir–gider dengesi açısından değil; aynı zamanda merkezi yönetim bütçesi, mali alan ve kaynak tahsisi kararları bakımından da önemli bir nitelik taşımaktadır. SGK’nın mali yapısındaki dönemsel farklılaşma, sistemin finansman yapısının yanında harcama yapısıyla da yakından ilişkilidir.

Bu anlamda çalışmanın amacı, SGK bütçesinin 2011–2025 dönemindeki mali performansını gelir–gider seviyeleri, bütçe dengesi ve denge oranları ile gelir ve harcama göstergeleri üzerinden incelemektir. Bu kapsamda bütçe dengesinin toplam gelire ve toplam harcamaya oranlanmasıyla iki temel denge oranı üretilmekte; ayrıca gelir tarafında SGK gelirlerinin yoğunluğu ve harcama tarafında cari transferlerin payı üzerinden yoğunluk yapısı izlenmektedir. Ayrıca bu çalışma, mali yapıdaki politika değişimini yakalamak üzere 2011–2017, 2018–2019 ve 2020–2025 üç döneme ayırmakta ve hem basit ortalama hem de ağırlıklı dönem oranlarıyla bulguların temsil gücünü güçlendirmektedir.

Emrah Kıratoğlu¹

How to Cite This Article

Kıratoğlu, E. (2026). Türkiye’de sosyal güvenlik kurumu bütçe yapısı: Denge oranları, bileşim göstergeleri ve politika değişimi (2011–2025). *International Academic Social Resources Journal*, 11(1), 96-104. (e-ISSN: 2636-7637). DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.18823884>

Arrival: 20 January 2026

Published: 28 February 2026

Academic Social Resources Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Harran Üniversitesi, İİBF, Maliye Bölümü, Şanlıurfa, Türkiye. ORCID: 0000-0002-1571-081X

Bu çalışmada; birinci bölümde Türkiye’de kamu bütçe yapısı içinde SGK bütçesinin konumu açıklanmakta ve merkezi yönetim bütçesi–SGK bütçeleri–mahalli idareler bütçeleri ayrımı üzerinden bütçenin birlik ilkesi bağlamındaki tartışma çerçevelenerek SGK bütçesinin genel yönetim mali dengesi açısından stratejik önemi gerekçelendirilmektedir. İkinci bölümde SGK bütçesi ve mali sürdürülebilirliğe ilişkin literatür; (i) devlet katkısı/bütçe transferleri ve finansman açığı, (ii) mali sürdürülebilirlik ve ampirik testler, (iii) kurumsal-yönetişim/davranışsal ve karşılaştırmalı yaklaşımlar olmak üzere üç ana kümede verilerek bu çalışmanın literatürdeki katkısı ortaya konulmaktadır. Üçüncü bölümde, değişken tanımları ve hesaplanan göstergeler ile dönemleme stratejisi açıklanmaktadır. Dördüncü bölümde bulgular, gelir–gider düzeyleri, denge oranları ve bileşim göstergeleri üzerinden raporlanarak dönemselsel politika değişikliği tartışılmaktadır. Sonuç ve tartışma bölümünde ise bulgular literatürle ilişkilendirilerek politika çıkarımları sunulmaktadır.

TÜRKİYE’DE SGK BÜTÇESİ: KAMU BÜTÇE YAPISI, BÜTÇE BİRLİĞİ İLKESİ VE MALİ SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK BAĞLAM

Türkiye’de kamu mali yönetiminin kurumsal bütçe yapısı, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile “genel yönetim kapsamındaki idarelerin bütçeleri” bakımından üçlü bir ayrıştırma üzerinden tanımlanmıştır. Buna göre bütçeler; merkezi yönetim bütçesi, SGK bütçeleri ve mahalli idareler bütçeleri olarak hazırlanır ve uygulanır (Kıratoğlu, 2024). Ayrıca bunların dışında herhangi bir ad altında bütçe oluşturulamayacağı hüküm altına alınmıştır (5018 Sayılı Kanun, 2003, md. 12). 5018 ile getirilen bu sistematik çerçeve, kamu gelir ve giderlerinin sınıflandırılması, performans esaslı bütçeleme yaklaşımının kurumsallaştırılması ve bütçe sürecinin teknik bileşenlerinin yeniden tasarlanması bakımından literatürde “bütçe anlayışında dönüşüm” olarak değerlendirilmiştir (Kanca, 2017; Yoruldu, 2023).

Bu kurumsal ayrışma, kamu mali yönetiminde şeffaflık ve izlenebilirlik kapasitesini artırsa da, klasik bütçe ilkeleri açısından “bütçenin birlik ilkesi” ile teoride tartışmalı bir konu haline gelmektedir. Birlik ilkesi, devletin gelir ve giderlerinin tek bir bütçe içinde gösterilmesini ve kamu faaliyetlerinin bütüncül biçimde tek bir belge üzerinden izlenmesini amaçlayan klasik bir ilkedir (Söyler, 2006). Bu ilke bağlamında, uygulamadaki çoklu bütçe benzeri yapıların bütçe disipliniyi zayıflatabileceği ve “birlik” ilkesine aykırılık tartışmasını beslediği vurgulanmaktadır (Eroğlu, 2020; Söyler, 2006). Dolayısıyla Türkiye’de merkezi yönetim–SGK–mahalli idareler ayrımı, birlik ilkesinin “tek bütçe belgesi” şeklindeki katı yorumuyla değil genel yönetim konsolidasyonu ve kapsamlı mali izleme perspektifiyle uyumlu bir şekilde ele alınmayı gerektirmektedir.

Bu çerçevede SGK bütçesi, sosyal politikaların finansal yapısını oluşturmalarının yanı sıra, merkezi bütçeyle transfer/devlet katkısı kanalları üzerinden kurduğu güçlü bağlantı nedeniyle genel yönetim mali dengesi açısından da stratejik bir önem taşımaktadır. Nitekim ulusal literatür, SGK açıklarının finansmanı için bütçeden yapılan transferlerin artma eğiliminin bütçe üzerinde yük oluşturduğunu ve makroekonomik performans kanallarıyla ilişkilendirilebildiğini göstermektedir (Organ ve Yavuz, 2017). Benzer biçimde, SGK’ya yapılan bütçe transferlerini “mali baskı” göstergesi olarak ele alan çalışmalar, transferlerin süreklileşmesinin bütçe açığı ve kamu borçlanma gereği üzerinde olumsuz etkiler doğurabileceğine işaret etmektedir (Mıynat Taşdemir, 2025; Bulut, 2023). Ayrıca SGK bütçe açıklarının sürdürülebilirliğini doğrudan test eden ampirik çalışmalar, açık dinamiklerinin dönemselsel kırılganlık gösterebildiğini ve sürdürülebilirlik tartışmasının kurumsal bütçe verileriyle desteklenmesi gerektiğini ortaya koymaktadır (Dağ, 2019). Bu nedenle SGK bütçesinin gelir–gider bileşimi ve denge oranlarıyla izlenmesi, yalnızca kurum içi performans ölçümü değil; aynı zamanda bütçe birliği tartışmasının pratik karşılığı olan genel yönetim mali risklerinin izlenmesi açısından da analitik bir gereklilik olarak değerlendirilebilir.

LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

Türkiye’de SGK bütçesi ve mali sürdürülebilirliği üzerine literatür, ağırlıklı olarak SGK’nın finansman yapısındaki yapısal dengesizlikleri ve bu dengesizliklerin kamu maliyesiyle etkileşimini farklı analitik yöntemlerle ele almaktadır. Tablo 1’de yer alan çalışmalar, odak merkezleri ve yöntemsel yaklaşımları bakımından üç ana grupta toplanabilir: birinci grupta, devlet katkısı–bütçe transferleri ve finansman açığı eksenli çalışmalar, ikinci grupta, mali sürdürülebilirlik ve ampirik test odaklı çalışmalar ve üçüncü grupta, kurumsal/yönetişim, davranışsal boyut ve karşılaştırmalı finansman yaklaşımlarını öne çıkaran çalışmalar.

Birinci grupta yer alan çalışmalar, SGK mali dengesini ağırlıklı olarak prim gelirlerinin yetersizliği, devlet katkısı ve merkezi bütçeden yapılan transferler üzerinde yoğunlaşır. Bu çerçevede, Mıynat Taşdemir (2025), prim gelirleri–devlet katkısı–transferler ayrımında transfer mekanizmasını kavramsal olarak ayrıştırıp açıkların kronikleştigiine vurgu yapmakta; Bulut (2023) “kara delik göstergesi” yaklaşımıyla transfer artışının merkezi bütçe/ekonomi üzerindeki olası etkilerini gündeme taşımakta; Köktaş ve Gölçek (2020) gelir–giderin GSYH’ye oranı üzerinden kurumun mali görünümünü betimleyerek bu grubun “oran temelli izleme” boyutunu güçlendirmekte; Bulut (2019) ise devlet katkısı ölçümünde sınıflama ve istatistik uyumu sorunlarını öne çıkarmakta; Organ ve Yavuz (2017) devlet katkısı ve transferlerin seyrini betimleyici şekilde tartışmakta; Altunöz (2017) ise transferlerin makroekonomik

etkilerini politika analizi perspektifinde değerlendirmekte; Cural (2016) bütçe transferlerinin bütçe giderleri–borç–kamu yatırımları gibi kanallarla ilişkisini ampirik olarak ele almaktadır.

İkinci grupta yer alan literatür, SGK bütçe açıklarını mali sürdürülebilirlik yaklaşımıyla ele alır ve çoğunlukla ampirik zaman serisi çerçevesinde test eder. Dağ (2019) doğrudan sürdürülebilirlik başlığı altında 2009–2018 dönemini değerlendirirken; Tatlı ve Göçer (2015) sürdürülebilirlik tartışmasını çoklu yapısal kırılmalar altında ele alarak, politika tasarımı kırılma dönemlerinin dikkate alınması gerektiğini vurgular. Bu grupta ayrıca, SGK dengesi ile makro dengeler arasında ilişki kuran (örneğin cari açık–SGK bütçe açığı bağlantısı) çalışmalar “makro sürdürülebilirlik” okumasına tamamlayıcı bir içerik sağlar.

Üçüncü grup, SGK mali dengesini yalnızca transfer/açık veya sürdürülebilirlik testleriyle sınırlamayıp; kurumsal kapasite, yönetim tasarımı, davranışsal uyum-kayıt dışılık ve karşılaştırmalı finansman modelleri üzerinden geniş bir açıklama seti kurar. Cural ve Memişoğlu (2022), reformların mali sonuçlarına odaklanarak hedeflenen finansman iyileşmesi ile gerçekleşen sonuçlar arasındaki farkı ve kurumsal parametrelerin rolünü ön plana çıkarır; Öçal ve Boyacıoğlu (2018) ise finansman yöntemlerini Türkiye ve dünya ölçeğinde karşılaştırarak erken emeklilik gibi parametrelerin açığı büyütebileceğine işaret eder; Canbay ve Demir (2013) sosyal güvenlik açıklarının davranışsal/kurumsal boyutunu (uyum, kayıt dışılık vb.) vurgular; Makas (2005) idari özerklik–mali bağımlılık ilişkisini kurumsal bir perspektifle tartışır.

Bu çalışma, 2011–2025 döneminde SGK’nın toplam gelir ve toplam harcama büyüklüklerini esas alarak bütçe dengesini izlemekte; ayrıca (bütçe dengesi / toplam gelir) ve (bütçe dengesi / toplam harcama) oranları üzerinden mali performansı çift taraflı değerlendirmektedir. Bu yönüyle çalışma, birinci gruptaki transfer–finansman açığı literatürüyle kesişmekte; ikinci gruptaki sürdürülebilirlik literatürüyle ise denge oranları aracılığıyla “mali baskı” ve “dönemsel bozulma/iyileşme” izlemine kurumsal bütçe düzeyine taşımaktadır. Aynı zamanda, üçüncü gruptaki reform ve yönetim literatürünün işaret ettiği kurumsal belirleyicileri tartışma bölümünde dikkate alarak, bulguların salt betimleyici kalmaması ve politika çıkarımı üretmesi hedeflenmektedir.

Bu çalışma literatüre üç ayakta katkı sağlamayı amaçlamaktadır: (i) SGK bütçe dinamiklerinin 2011–2025 döneminde bütünleşik olarak raporlanması, (ii) dönemsel politika değişikliğinin görünür kılınması, (iii) transfer/finansman açığı tartışması ile sürdürülebilirlik yaklaşımı arasında gösterge temelli bir köprü kurulmasıdır.

Tablo 1: Literatür Tablosu

Künye	Ülke–Dönem	Yöntem	Bulgular
Makas (2005)	Türkiye	Kurumsal analiz	Özerklik–mali bağımlılık ilişkisini kurar; transfer bağımlılığının idari kapasiteyi etkileyebileceği sonucuna ulaşılmıştır.
Canbay ve Demir (2013)	Türkiye	Kavramsal tartışma	Açıkların sadece mali değil; uyum ve kayıt dışılık yönlerine vurgu yapılmıştır.
Tatlı ve Göçer (2015)	Türkiye	Zaman serisi	Sosyal Güvenlik finansman dinamiklerinde kırılmaların belirleyici olduğu; politikalarda kırılma dönemlerinin dikkate alınması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.
Çavuş (2016)	Türkiye, 2002–2013.	Regresyon analizi	Cari açık ile SGK bütçe açığı arasında anlamlı ilişki olmadığı; ancak cari açığın sağlık harcamaları ve emekli aylıkları ile ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Cural (2016)	Türkiye, 1980–2015	Zaman Serisi	Transferlerin sürdürülebilirliği ve mali göstergelerle bağlantısı açıklanmıştır.
Organ ve Yavuz (2017)	Türkiye, 1998–2015	Zaman Serisi	Transferlerin büyüme üzerinde anlamlı etkiler üretebildiği sonucuna ulaşılmıştır.
Altunöz (2017)	Türkiye, 1990–2015	Politika analizi	Finansal dengenin iyileştirilmesi ve transferlerin azaltılmasının gelir dağılımı açısından önemine vurgu yapılmıştır.
Öçal ve Boyacıoğlu (2018)	Türkiye	Nitel analiz	Finansman açığının artış eğilimi, erken emeklilik gibi parametrelerin açığı büyütebileceği sonucuna ulaşılmıştır.
Dağ (2019)	Türkiye, 2009–2018	Zaman serisi	Mali denge performansı değerlendirilmiştir.
Bulut (2019)	Türkiye; 2011–2018	İstatistiksel değerlendirme	Transferlerin ölçümünde sınıflamalara vurgu yapılmıştır.
Köktaş ve Gölçek (2020)	Türkiye, 2000–2019	Betimleyici Analiz	2000–2019 döneminde giderlerin gelirlerden yüksek seyrettiği; açıkların 2003–2009’da bozulduğu, 2016 sonrası görece düşük seviyelere indiği sonucuna ulaşılmıştır.
Cural ve Memişoğlu (2022)	Türkiye	Nitel Analiz	Reformların finansman açıklarını azaltma hedefi ile gerçekleşen sonuçlar arasındaki farklara vurgu yapılmıştır.

Bulut (2023)	Türkiye, 2008 sonrası	Transferlerin bütçe dengesine etkisi	Transfer arttıkça merkezi bütçenin ve ekonomik yapının olumsuz etkilenebileceği sonucuna ulaşılmıştır.
Mıynat Taşdemir (2025)	Türkiye, SGK aylık istatistik bültenleri	SGK aylık istatistikleri üzerinden betimleyici analiz	Prim gelirlerinin giderleri karşılamada yetersiz olduğu; açıkların kronikleştiği ve devlet katkısı mekanizmasının kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

YÖNTEM

Bu çalışma, SGK bütçesinin 2011–2025 dönemindeki mali performansını mali analiz yaklaşımıyla incelemektedir. Mali analiz; (i) gelir–gider seviyeleri, (ii) bütçe dengesi ve denge oranları, (iii) gelir ve harcama bileşim göstergeleri üzerine kuruludur.

Çalışma, SGK bütçe verilerinden hareketle “kurumsal mali performans”ın dönemsel farklılaşmasını ölçmeyi amaçlar. Bu kapsamda:

- ✓ Toplam gelir, toplam harcama ve bütçe dengesinin yıllık seyri değerlendirilmiştir.
- ✓ Bütçe dengesinin gelir ve harcama büyüklüklerine göre normalize edilmesi sağlanmıştır.
- ✓ Gelir tarafında gelir yoğunluğu (SGK gelir payı), gider tarafında harcama katılığı (cari transfer payı) incelenmiştir.

Analizde kullanılan veri seti, 2011–2025 döneminde SGK bütçesine ait yıllık serilerden oluşmaktadır. Temel değişkenler:

- ✓ Toplam Gelir (TG)
- ✓ Toplam Harcama (TH)
- ✓ Bütçe Dengesi (BD)
- ✓ Gelir alt kalemi: Sosyal Güvenlik Kurumu Gelirleri (SGG)
- ✓ Harcama alt kalemi: Cari Transferler (CT)

Veriler nominal düzeydedir; analiz bulguları nominal seri üzerinden raporlanmıştır.

Bütçe Dengesi

$$BD_t = TG_t - TH_t \quad t = YIL$$

$BD_t < 0$ açık ; $BD_t > 0$ fazla olarak yorumlanmıştır.

Bütçe Dengesi Oranları (Yıllık)

Mali performansı ölçekten arındırmak için iki temel oran üretilmiştir:

$$\text{Denge / Gelir}_t = (BD_t / TG_t) \times 100$$

$$\text{Denge / Harcama}_t = (BD_t / TH_t) \times 100$$

Bileşim Göstergeleri (Yıllık)

Gelir ve harcama yapısını izlemek amacıyla:

$$\text{SGK Gelir Payı}_t = (SGG_t / TG_t) \times 100$$

$$\text{Cari Transfer Payı}_t = (CT_t / TH_t) \times 100$$

Dönemselleştirme ve Ağırlıklı Dönem Oranları

Mali performanstaki politika değişimini test etmek üzere dönemleme yapılmıştır:

- ✓ 2011–2017
- ✓ 2018–2019
- ✓ 2020–2025

Dönem bazlı performans iki şekilde özetlenmiştir:

- ✓ Basit ortalama: ilgili dönemdeki yıllık oranların aritmetik ortalaması
- ✓ Ağırlıklı oran: dönem toplamaları üzerinden

$$\text{Ağırlıklı D Gelir} = (\sum BD_i / \sum TG_i) \times 100$$

$$\text{Ağırlıklı D Harcama} = (\sum BD_i / \sum TH_i) \times 100$$

Ağırlıklı yaklaşım, bütçe ölçeğinin dönemler arasında değiştiği koşullarda temsil gücünü artırmak amacıyla tercih edilmiştir.

BULGULAR

Bu bölümde SGK bütçesinin 2011-2025 dönemindeki gelir-gider performansı, bütçe dengesi oranları ve bileşim göstergeleri üzerinden raporlanmıştır. Analiz, mali performanstaki politika değişimini görünür kılmak amacıyla 2011-2017 / 2018-2019 / 2020-2025 üç dönemde yapılandırılmıştır.

Denge oranları, SGK'nın mali performansının dönemler itibarıyla belirgin biçimde ayrıştığını göstermektedir. Tablo 2'de görüleceği üzere, ağırlıklı dönem oranları esas alındığında, 2011-2017 döneminde bütçe dengesi fazla vermekte; 2018-2019 döneminde açık verme politikasına geçilmekte; 2020-2025 döneminde ise fazla verme politikası güçlenerek konsolide olmaktadır. Şekil 1 ve Şekil 2'de yıllık seri görünümünde, gelir-harcama seviyeleriyle birlikte denge oranlarının aynı anda yukarı yönlü hareket etmesi, politika değişiminin nominal ölçek artışının ötesinde bir "mali yeterlilik" üreteceğine işaret etmektedir.

Tablo 2: Dönem Bazlı Denge Matrisi

Dönem	Toplam Gelir	Toplam Harcama	Toplam Denge	Ağırlıklı D/Gelir	Ağırlıklı D/Harcama	SGK Gelir Payı	Cari Transfer Payı
2011-2017	1.519.100.536	1.501.898.513	17.202.023	%1,13	%1,15	%81,43	%98,07
2018-2019	860.944.479	870.587.493	-9.643.014	-%1,12	-%1,11	%70,39	%98,99
2020-2025	12.812.611.113	12.198.907.737	613.703.375	%4,79	%5,03	%72,65	%98,97

Kaynak: T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü, <https://muhasebat.hmb.gov.tr/sosyal-guvenlik-kurumlari-butce-istatistikleri>, Erişim Tarihi:20.01.2026

Not: D/Gelir = $\Sigma D / \Sigma \text{Gelir}$; D/Harcama = $\Sigma D / \Sigma \text{Harcama}$. SGK Gelir Payı = $\Sigma \text{SGG} / \Sigma \text{Gelir}$. Cari Transfer Payı = $\Sigma \text{CT} / \Sigma \text{Harcama}$. Tutarlar nominal serilerdir; oranlar yüzde cinsindendir.

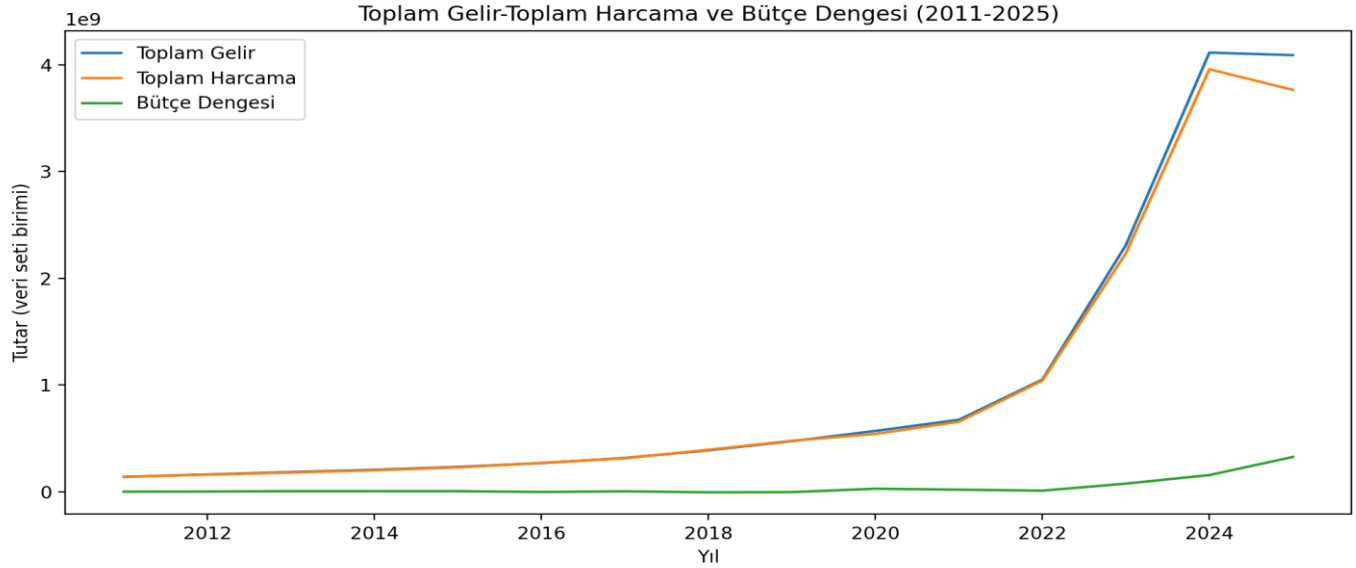
Tablo 3: Yıllık Bütçe Dengesi Oranları (2011-2025)

YIL	TOPLAM GELİR	TOPLAM HARCAMA	BÜTÇE DENGESİ	DENGE/GELİR	DENGE/HARCAMA
2011	139.248.864	139.258.159	-9.295	-0,01%	-0,01%
2012	161.913.309	160.263.430	1.649.879	1,02%	1,03%
2013	184.446.111	179.595.928	4.850.183	2,63%	2,70%
2014	205.130.088	200.230.112	4.899.976	2,39%	2,45%
2015	232.853.801	227.918.410	4.935.391	2,12%	2,17%
2016	267.631.985	270.337.960	-2.705.975	-1,01%	-1,00%
2017	316.714.818	313.132.954	3.581.864	1,13%	1,14%
2018	387.380.348	393.132.235	-5.751.887	-1,48%	-1,46%
2019	473.564.131	477.455.258	-3.891.127	-0,82%	-0,82%
2020	569.465.377	541.486.042	27.979.335	4,91%	5,17%
2021	674.382.444	655.538.172	18.844.272	2,79%	2,87%
2022	1.051.135.765	1.041.319.340	9.816.425	0,93%	0,94%
2023	2.309.932.272	2.234.407.611	75.524.661	3,27%	3,38%
2024	4.115.580.166	3.959.729.167	155.850.998	3,79%	3,94%
2025	4.092.115.089	3.766.427.405	325.687.684	7,96%	8,65%

Kaynak: T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü, <https://muhasebat.hmb.gov.tr/sosyal-guvenlik-kurumlari-butce-istatistikleri>, Erişim Tarihi:20.01.2026

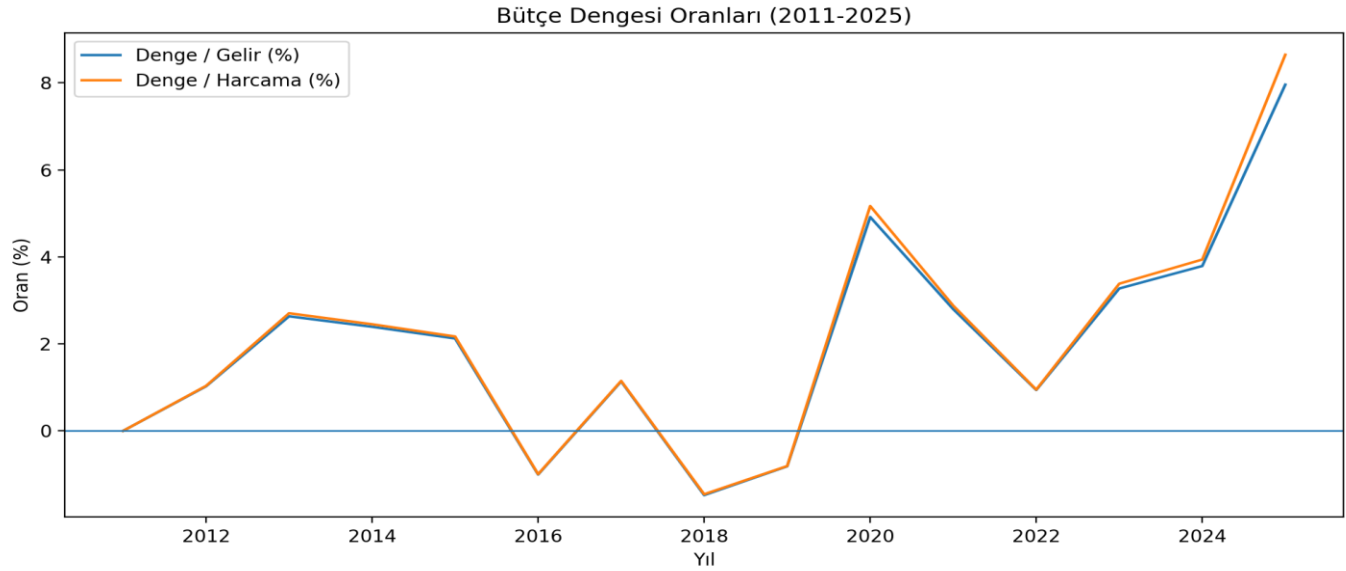
Not: Denge/Gelir = BD/TG ; Denge/Harcama = BD/TH . Negatif değerler açık, pozitif değerler fazla verme politikasını

gösterir.

Şekil 1: Toplam Gelir-Toplam Harcama ve Bütçe Dengesi (2011-2025)

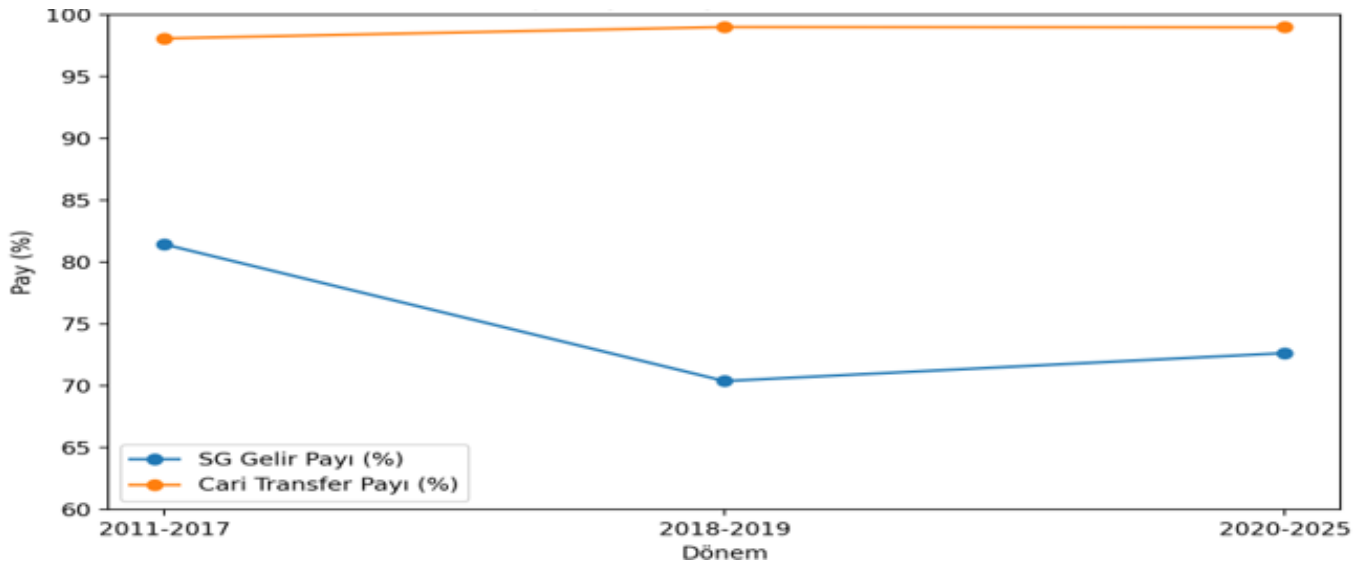
Kaynak: T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü

Şekil 2: Bütçe Dengesi Oranları (2011-2025)

Kaynak: T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü

Gelir tarafında SGK gelirleri toplam gelir içinde dönemler arasında dalgalanan bir yoğunluk sergilemektedir. 2011–2017 döneminde gelir payının yüksek seyretmesi, bütçe dengesinde pozitif marj üretimiyle uyumludur. 2018–2019 döneminde bu payın gerilemesi, açık verme politikasıyla eş zamanlı olarak gelişmiştir. 2020–2025 döneminde gelir payı kısmen toparlanmakta; aynı dönemde denge oranlarının belirgin şekilde iyileşmesi, bütçe dengesindeki politika değişiminin gelir bileşimindeki yeniden dengeleme ile yakından ilişkili olduğunu göstermektedir (Tablo 3; Şekil 3). Bu bulgu, gelir performansının sadece “seviye” değil, aynı zamanda “bileşim” üzerinden de okunması gerektiğini göstermektedir.

Şekil 3: SGK Gelir Payı ve Cari Transfer Payı

Kaynak: T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü

Harcama tarafında cari transferlerin toplam harcama içindeki payı, tüm dönemlerde yaklaşık %99 bandında seyrederek yüksek bir yapısal katılık üretmektedir (Tablo 2; Şekil 3). Bu durum, SGK bütçesinin harcama yapısının cari transfer temelli olduğunu teyit etmekte ve kısa vadede bileşim esnekliğinin sınırlı olduğunu göstermektedir.

Cari transfer payının dönemler arasında neredeyse değişmemesi, 2018–2019 açık verme politikası ile 2020–2025 fazla verme politikası arasındaki farkın gider yapısından ziyade, gelir performansının transfer yükünü karşılama kapasitesi kanalıyla aranmasını analitik olarak daha tutarlı kılmaktadır.

Tablo 2’de birlikte raporlanan denge oranları ve bileşim payları, SGK bütçe performansının temel mekanizmasını görünür kılmaktadır: Gider tarafında cari transfer baskınlığının sürekliliği, bütçe davranışında yüksek katılık yaratırken; denge politikasındaki iyileşme/kötüleşme esas olarak gelir tarafının transfer yükünü karşılama kapasitesindeki değişimlerle açıklanabilmektedir. Bu çerçevede 2018–2019 döneminde gelir yoğunluğunun gerilemesiyle eş zamanlı açık oluşumu ve 2020–2025 döneminde gelir ölçeklenmesinin marjı genişleterek fazla verme politikasını güçlendirmesi, “gelir performansı odaklı” açıklama hattını desteklemektedir (Şekil 1; Şekil 2).

Sonuç olarak bulgular toplu olarak değerlendirildiğinde; (i) SGK bütçe dengesi 2011–2017’de sınırlı fazla, 2018–2019’da açık, 2020–2025’te belirgin fazla verme politikası sergilemektedir. (ii) Gelir bileşiminde SGK gelirlerinin payı dönemler arasında dalgalanmakta ve denge politikasıyla eş zamanlı hareket etmektedir. (iii) Harcama yapısında cari transfer baskınlığı dönemler boyunca yüksek ve dengede kalarak katılık göstermektedir.

SONUÇ

Bu çalışma, SGK bütçesinin 2011–2025 dönemindeki mali performansını denge oranları ve bileşim göstergeleri üzerinden incelemektedir. Bulgular, ağırlıklı dönem oranları temel alındığında 2011–2017’nin düşük oranlı fazla, 2018–2019’un açık verme politikası, 2020–2025’in ise güçlenen ve konsolide olan fazla verme politikası ile karakterize olduğunu göstermektedir. Bu politika geçişi, yalnız nominal ölçek artışının bir yansıması değil; gelir–harcama seviyeleriyle birlikte denge oranlarının eş anlı yukarı yönlü hareketi nedeniyle mali yeterlilik sunan bir dönüşüme girdiğini göstermektedir. Nitekim yıllık oranlar, 2018–2019’da negatif değerlerden 2020 sonrası pozitif banda geçildiğini ve 2025 yılında denge/gelir ile denge/harcama oranlarının belirgin biçimde yükseldiğini ortaya koymaktadır.

Tartışma boyutunda, dönemler arasında politika değişikliği bileşim göstergeleriyle daha net görünür hâle gelmektedir. Gelir tarafında SGK gelirlerinin toplam gelir içindeki payı, 2011–2017’de yüksek bir yoğunluk sergilerken (%81,43), 2018–2019’da gerilemiş(%70,39), 2020–2025’te kısmi toparlanma(%72,65) ile birlikte denge oranlarındaki iyileşme eş zamanlı gerçekleşmiştir. Bu bulgu, SGK mali performansının yalnız “seviye” değil “bileşim” üzerinden de okunması gerektiği sonucunu güçlendirmektedir. Harcama tarafında ise cari transferlerin toplam harcama içindeki payı tüm dönemlerde yaklaşık %99 bandında seyrederek yüksek bir yapısal katılık üretmektedir. Bu bulgu ise kısa vadede gider yapısı üzerinden esneklik alanının sınırlı olduğunu göstermektedir. Bu durum, 2018–2019 açık verme politikası ile 2020–2025 fazla verme politikası arasındaki farkın gider yapısından ziyade gelir tarafında aranmasını desteklemektedir.

Bu sonuçlar, ulusal literatüründeki iki ana hatla doğrudan ilişkilidir. İlk olarak, SGK açıklarının finansmanında devlet katkısı ve bütçe transferlerinin rolünü vurgulayan çalışmaların işaret ettiği “transfer/finansman açığı” eksenini, bu çalışmada oran ve bileşim göstergeleriyle daha ölçülebilir bir izleme çerçevesine kavuşmaktadır. İkinci olarak,

sürdürülebilirlik yaklaşımını öne çıkaran ampirik literatürün vurguladığı “dönemsellik/kırılma” eksenini, bu çalışmada 2011–2017 / 2018–2019 / 2020–2025 ayrımıyla kurumsal bütçe düzeyinde görünür kılınmaktadır. Bu bağlamda çalışma, mali baskıyı iki yönlü denge oranı (denge/gelir ve denge/harcama) üzerinden izleyerek literatüre gösterge-temelli bir köprü sunmaktadır.

Politika çıkarımları açısından, iki bulgu özellikle kritiktir. Birincisi, harcama yapısının cari transfer ağırlığı nedeniyle SGK bütçesinde kısa vadeli iyileştirme alanı, gider yapısını yeniden düzenlemekten çok gelir tarafında gelir düzeyini güçlendirecek mekanizmalar üzerinden şekillenmeye daha elverişlidir. İkincisi, 2020–2025 döneminde fazla verme politikasının güçlenmesi, mali yeterlilik sunan bir dönüşüme girdiğini göstermekle birlikte, bu performansın ne ölçüde “kalıcı” olduğunun anlaşılabilmesi için bileşim yapısının daha ayrıntılı izlenmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Altunöz, U. (2017). "Sosyal güvenlik politikaları açısından bütçe transferlerinin makroekonomik etkileri: Türkiye deneyimi". *International Review of Economics and Management*, 5(1): 58-77.
- Bulut, M. (2019). "Türkiye’de sosyal güvenliğin finansmanında devlet katkısı uygulaması ve istatistiksel görünüm". *Sayıştay Dergisi*, (115): 83-108.
- Bulut, M. (2023). "Bir karadelik göstergesi olarak Türkiye’de Sosyal Güvenlik Kurumu’na yapılan bütçe transferleri". *Uluslararası Sosyal Siyasal ve Mali Araştırmalar Dergisi*, 3(1): 50-61.
- Canbay, T. & Demir, M. (2013). "Türkiye’de sosyal güvenlik açıkları ve sosyal güvenlik ahlakı". *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 20(2): 303-315.
- Cural, M. (2016). "Türk sosyal güvenlik sisteminin mali yapısı ve sisteme yapılan bütçe transferlerinin ekonomik yansımaları". *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(2): 693-706.
- Cural, M. & Memişoğlu, H. (2022). "Türkiye’de sosyal güvenlik reformlarının mali sonuçları". *Uluslararası Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 8(1): 1-14.
- Çavuş, Ö. H. (2016). "The econometric analysis of the relation between the current accounts deficit and the budget deficit of the Social Security Institution". *Sosyoekonomi*, 24(27): 211-224.
- Dağ, M. (2019). "Sosyal güvenlik bütçe açıklarının sürdürülebilirliği: 2009-2018 Türkiye örneği". *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 14(56): 369-378.
- Eroğlu, A. & Egeli, H. (2020). "İyi uygulamalar çerçevesinde bütçe ilkeleri ve örnek ülke incelemeleri". *Kayseri Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2): 73-97.
- Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu (5018 Sayılı Kanun) (2003). *Resmî Gazete*, 24/12/2003, Sayı: 25326.
- Kanca, O. C. (2017). "5018 sayılı Kanun üzerine bir değerlendirme". *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(2): 493-505.
- Kıratoğlu, E. (2024). *Bütçenin Yüzyılı: Cumhuriyetten Günümüze Bütçe Politikaları*. JOEEP: Journal of Emerging Economies and Policy, 9(1), 21-34.
- Köktaş, A. M. & Gölçek, A. G. (2020). "Türkiye’de sosyal güvenliğin finansmanı: Sosyal Güvenlik Kurumu ve mali yapısı üzerine bir değerlendirme". In *Kamu politikalarında mali ve iktisadi yapıdaki dönüşüm: Yerelden globale teori, beklentiler ve uygulama* (ss. 53-71). Gazi Kitabevi.
- Makas, R. (2005). "Sosyal güvenlik kurumlarında idarî özerklik ve önemi". *Öneri Dergisi*, 6(23): 1-7.
- Mıynat Taşdemir, B. (2025). "Sosyal güvenlik sistemine yapılan bütçe transferlerinin etkileri: Türkiye örneği". *Turkuaz Uluslararası Sosyo-Ekonomik Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 7(2): 70-98.
- Organ, İ. & Yavuz, E. (2017). "Sosyal güvenlik sistemi açıklarının analizi ve ekonomi üzerinde etkisi". *Aydın İktisat Fakültesi Dergisi*, 2(1): 105-123.
- Öçal, M. & Boyacıoğlu, N. (2018). "Sosyal güvenlik hizmetlerinin finansman yöntemleri: Türkiye’de ve dünyada sosyal güvenliğin finansmanına kısa bir bakış". *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(26): 910-923.
- Söyler, İ. (2006). "Kamu mali yönetim sisteminin bütçe ilkeleri açısından değerlendirilmesi (eleştirel ve normatif bir yaklaşım)". *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(1): 187-208.
- Tatlı, H. & Göçer, İ. (2015). "Türkiye’de sosyal güvenlik politikalarının sürdürülebilirliği: Çoklu yapısal kırılmalı eşbütünleşme analizi". *Business and Economics Research Journal*, 6(3): 87-111.

T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü, <https://muhasibat.hmb.gov.tr/sosyal-guvenlik-kurumlari-butce-istatistikleri>,

Yoruldu, M. (2021). "5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu kapsamında getirilen demokratik ilkeler ve bütçe anlayışındaki değişimler". TÜRKAV Kamu Yönetimi Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi, 1(1): 61-75.